

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

*str. Al. Lăpușneanu, nr. 28,
Chișinău, Republica Moldova, MD-2004*

SESIZARE

prezentată în conformitate cu art. 25 lit. g) Legii cu privire la Curtea Constituțională nr. 317/1994 și art. 38 alin. (1) lit. g) și art. 39 Codului jurisdicției constituționale nr. 502/1995

cu privire la controlul constituționalității unor prevederi legale introduse în cadrul reformei sistemului de asistență socială "Restart"

09:30

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
Intrare Nr.	68a	
" 21 "	03	2024

I. Subiectul sesizării:

Gaik Vartanean

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 105 mun. Chișinău

II. Obiectul sesizării:

Controlul constituționalității următoarelor norme legale, introduse prin Legea pentru modificarea unor acte normative (reforma sistemului de asistență socială "Restart") nr. 256 din 17.08.2023:

Legea privind descentralizarea administrativă nr. 435-XVI din 28.12.2006:

Articolul 6¹. Domeniile proprii de activitate și delegarea de competențe în domeniul asistenței sociale a municipiului Chișinău și a unității teritoriale autonome Găgăuzia

(1) Pentru autoritățile administrației publice ale municipiului Chișinău și ale unității teritoriale autonome Găgăuzia se stabilesc următoarele domenii proprii de activitate în domeniul asistenței sociale:

a) administrarea unităților de asistență socială de interes municipal și, respectiv, regional;

b) dezvoltarea și gestionarea serviciilor sociale comunitare pentru categoriile de persoane social vulnerabile; monitorizarea calității serviciilor sociale.

(2) Competențele autorităților publice centrale în domeniul asistenței sociale sunt delegate autorităților administrației publice ale municipiului Chișinău și ale unității teritoriale autonome Găgăuzia și sunt finanțate din contul transferurilor cu destinație specială de la bugetul de stat, prevăzute în legea bugetului de stat pentru anul respectiv.

Legea asistenței sociale nr. 547-XV din 25.12.2003:

Articolul 13. Rolul agențiilor teritoriale de asistență socială și al structurilor responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia

(1) Agențiile teritoriale de asistență socială și structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, în comun cu autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și în colaborare cu reprezentanții societății civile, realizează politica de asistență socială și asigură aplicarea legislației la nivel teritorial.

(2) Agențiile teritoriale de asistență socială și structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia exercită următoarele atribuții:

- a) identifică problemele sociale în raza administrativ-teritorială și elaborează strategii de dezvoltare și prestare a asistenței sociale în conformitate cu politica socială a Guvernului, promovată de Ministerul Muncii și Protecției Sociale;
- b) organizează și acordă asistență socială în funcție de necesitățile identificate;
- b¹) organizează activități de prevenire a situațiilor de risc pentru copii și susțin dezvoltarea capacităților familiei în îngrijirea și educația copilului;
- b²) asigură protecția copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți;
- c) generalizează și sistematizează informația privind asistența socială acordată și analizează eficiența acesteia;
- d) susțin autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și pe reprezentanții societății civile în activitatea de elaborare și implementare a programelor locale de dezvoltare a asistenței sociale, precum și în cea de monitorizare a realizării acestora;
- e) asigură gestionarea mijloacelor financiare și a resurselor umane pentru dezvoltarea și prestarea asistenței sociale în teritoriul administrat;
- f) susțin activitatea instituțiilor de asistență socială din primăriile aflate în raza unității administrativ-teritoriale de nivelul al doilea și înaintează propuneri în vederea optimizării activității acestora;
- g) completează sistemul informațional în domeniul asistenței sociale;
- h) informează populația despre situația în domeniul asistenței sociale, despre modul de acordare a prestațiilor și a serviciilor sociale;
- i) asigură prestarea asistenței sociale persoanelor aflate în situații de dificultate;
- i¹) oferă, la solicitarea Inspectoratului Social de Stat, informațiile necesare pentru efectuarea controlului de stat privind acordarea asistenței sociale în teritoriul administrat;
- j) asigură supervizarea personalului din sistemul de asistență socială.

[...]

(4) În municipiul Chișinău și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, acțiunile prevăzute la alin.(3) sunt realizate de structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și, respectiv, din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia.

[...]

Articolul 14. Rolul autorităților administrației publice locale de nivelul întâi în organizarea asistenței sociale

- (1) Autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi exercită următoarele atribuții: [...] g) monitorizează și coordonează activitatea personalului din sistemul de asistență socială în comun cu agenția teritorială de asistență socială și subdiviziunile acesteia sau, după caz, structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și, respectiv, din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. [...]

Legea cu privire la serviciile sociale nr. 123 din 18.06.2010:

Articolul 1. Noțiuni de bază

În sensul prezentei legi, se definesc următoarele noțiuni: [...] unitate de asistență socială – subdiviziune organizațională care activează la nivel de comunitate, cu finanțare asigurată de către autoritățile administrației publice centrale și, respectiv, de către autoritățile administrației publice ale municipiului Chișinău și ale unității teritoriale autonome Găgăuzia, după caz, în scop de prestare a serviciilor sociale cât mai aproape de beneficiari; [...]

Articolul 7. Prestatori de servicii sociale

[...]

(2) Prestatori publici de servicii sociale sînt: [...] b) structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia; [...]

Articolul 9. Atribuțiile agențiilor teritoriale de asistență socială, ale autorităților administrației publice ale municipiului Chișinău și ale unității teritoriale autonome Găgăuzia

(1) Agențiile teritoriale de asistență socială, autoritățile administrației publice ale municipiului Chișinău și ale unității teritoriale autonome Găgăuzia asigură dezvoltarea și gestionarea serviciilor sociale în conformitate cu competențele stabilite, în funcție de necesitățile identificate ale populației, în colaborare cu autoritățile administrației publice locale de nivelurile întâi și al doilea, agenții economici, patronatele, sindicatele din teritoriu și asociațiile obștești din țară și din străinătate.

(2) Funcția de prestare a serviciilor sociale în unitățile administrativ-teritoriale arondate agenției teritoriale de asistență socială este realizată prin intermediul structurilor teritoriale de asistență socială, acestea avînd responsabilitatea directă de diversificare și prestare a serviciilor sociale orientate, în mod prioritar, spre menținerea beneficiarului în familia și comunitatea de unde provine.

(2¹) Funcția de prestare a serviciilor sociale în municipiul Chișinău și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia se pune în sarcina structurilor responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din cadrul acestora, acestea avînd responsabilitatea directă de diversificare și prestare a serviciilor sociale orientate, în mod prioritar, spre menținerea beneficiarului în familia și comunitatea de unde provine.

(3) În exercitarea funcțiilor lor, agențiile teritoriale de asistență socială, structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia beneficiază necondiționat, după caz, de susținerea poliției, instituțiilor publice din domeniul educației, sănătății și din alte domenii.

(4) În scop de prestare a serviciilor sociale, agențiile teritoriale de asistență socială/autoritățile administrației publice ale municipiului Chișinău și ale unității teritoriale autonome Găgăuzia, în teritoriul administrat, exercită următoarele atribuții:

- a) informează populația și acordă consultații cu privire la serviciile sociale și la drepturile persoanei la aceste servicii;
- b) analizează necesitățile comunității cu privire la serviciile sociale;
- c) planifică tipurile de servicii sociale și identifică mijloacele financiare pentru prestarea acestora în funcție de necesitățile stabilite, inclusiv pentru procurarea serviciilor sociale de care nu dispun sau pe care nu este rezonabil economic să le presteze individual;
- d) înființează, reorganizează sau lichidează, în modul stabilit, instituții ce prestează servicii sociale și asigură funcționarea acestora;
- e) remite cererile/reclamațiile către organul abilitat cu prestarea serviciilor sociale respective în cazul în care obiectul cererilor/reclamațiilor depășește limitele competenței sale;
- f) informează, neîntârziat, autoritățile competente despre cazurile de încălcare a legislației în domeniul prestării serviciilor sociale, precum și despre cazurile de necorespondere cerințelor prescrise;
- g) evaluează cazul și stabilesc necesitățile persoanei/familiei privind serviciile sociale și, în funcție de necesitățile acestora, asigură prestarea serviciilor sociale corespunzătoare;
- h) monitorizează procesul de prestare a serviciilor sociale și organizează evaluarea calității acestor servicii acordate de prestatorii de servicii, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare, în teritoriul administrat;
- i) prezintă Ministerului Muncii și Protecției Sociale informațiile acumulate în urma monitorizării și evaluării locale a serviciilor sociale acordate, în forma și perioadele stabilite.

Articolul 19¹. Serviciile sociale de bază

[...]

(5) Serviciile sociale de bază sunt implementate de agențiile teritoriale de asistență socială și de structurile de asistență socială și protecție a drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia.

Articolul 25. Rolul agențiilor teritoriale de asistență socială/**autorităților administrației publice ale municipiului Chișinău și ale unității teritoriale autonome Găgăuzia** în procesul de monitorizare și evaluare a serviciilor sociale

(1) Unitatea de asistență socială colectează informația primară privind serviciile sociale prestate în comunitate și o prezintă structurii teritoriale de asistență socială, **structurii responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia.**

(1¹) Structura teritorială de asistență socială prezintă informația colectată agenției teritoriale de asistență socială.

(2) Agențiile teritoriale de asistență socială, **structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia** prezintă Ministerului Muncii și Protecției Sociale rapoarte cu informația solicitată conform metodologiei de monitorizare și evaluare a impactului politicilor în domeniul serviciilor sociale, inclusiv privind serviciile prestate de sectorul privat.

[...]

Articolul 26. Prevederi generale privind finanțarea serviciilor sociale

(1) Serviciile sociale sunt finanțate din:

a) bugetul de stat;

b) bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi;

c) **bugetele municipiului Chișinău și al unității teritoriale autonome Găgăuzia;**

d) alte surse conform legislației.

[...]

(3) Finanțarea serviciilor sociale din sursele prevăzute la alin.(1) lit.a) și b) se face în baza principiilor concurenței și calității.

[...]

Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012:

Articolul 13. Procedura de determinare a dizabilității

(1) Dizabilitatea se determină de către Consiliu sau structurile sale teritoriale în baza următoarelor acte: [...] e) în cazul persoanelor aflate la evidența structurilor teritoriale de asistență socială/structurilor responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, de asigurări sociale sau de ocupare a forței de muncă și care se prezintă la expertiză pentru prima dată sau în mod repetat (reexpertizare), formularul completat și eliberat de structurile menționate privind prestațiile și serviciile sociale de care persoana beneficiază. [...]

Articolul 52. Serviciile sociale

[...]

(2) Tipul serviciului social de care urmează să beneficieze persoana cu dizabilități este determinat de recomandările ce se conțin în programul individual de reabilitare și incluziune socială al acesteia și se bazează pe evaluarea inițială și/sau complexă a persoanei/familiei, realizată de către asistentul social angajat de agenția teritorială de asistență socială și structura responsabilă de asistența socială și protecția drepturilor copilului din

municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia pentru a activa în cadrul primăriei și de către echipa multidisciplinară, și adaptat la necesitățile persoanei în cauză. [...]

Articolul 53. Serviciul de îngrijire socială la domiciliu și serviciul de asistență personală

(1) Agenția teritorială de asistență socială și structura responsabilă de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia prestează următoarele servicii sociale:

a) serviciul de îngrijire socială la domiciliu – pentru persoanele cu dizabilități lipsite de suport din partea copiilor, din partea familiei extinse, cât și din partea altor persoane (prietenilor, rudelor, vecinilor), care au nevoie de ajutorul unei alte persoane conform recomandărilor din programul individual de reabilitare și incluziune socială și conform evaluării complexe a persoanei/familiei, realizată de asistentul social angajat de agenția teritorială de asistență socială și structura responsabilă de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia pentru primărie și de echipa multidisciplinară;

b) serviciul de asistență personală – pentru persoanele cu dizabilități severe care necesită îngrijire, însoțire și supraveghere permanentă din partea unei alte persoane în procesul integrării lor în societate (în domeniile protecției sociale, muncii, asistenței medicale, instructiv-educativ, informațional, al accesului la infrastructură etc.), conform recomandărilor din programul individual de reabilitare și incluziune socială și conform evaluării complexe a persoanei/familiei, realizată de asistentul social angajat de agenția teritorială de asistență socială și structura responsabilă de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia pentru primărie și de echipa multidisciplinară.

(2) Serviciul de îngrijire socială la domiciliu este prestat de către lucrătorul social.

(3) Serviciul de asistență personală este prestat de către asistentul personal.

(4) Agențiile teritoriale de asistență socială și structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia sînt responsabile de angajarea în muncă a lucrătorilor sociali și a asistenților personali, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

(5) Instruirea lucrătorilor sociali și a asistenților personali se va efectua de către instituțiile responsabile în baza unei curricule elaborate și aprobate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

(6) Regulamentul de organizare și funcționare a serviciilor de îngrijire socială la domiciliu și de asistență personală, precum și norma de muncă a lucrătorilor sociali și a asistenților personali sînt aprobate de Guvern.â

(7) Beneficiarii serviciilor sociale specificate la alin.(1) lit.a) și b) pot alege, la cerere, în schimbul serviciilor menționate, dreptul de a beneficia de o alocație pentru îngrijire, însoțire și supraveghere în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

Articolul 56. Agențiile teritoriale de asistență socială și structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia

(1) agențiile teritoriale de asistență socială și structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, în colaborare cu reprezentanții societății civile, realizează politica de asistență socială a persoanelor cu dizabilități și asigură aplicarea legislației la nivel teritorial.

(2) Asistența socială a persoanelor cu dizabilități este asigurată de către agențiile teritoriale de asistență socială și structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia și de către alte organe ale statului, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

(3) agențiile teritoriale de asistență socială și structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia:

a) analizează și evaluează problemele sociale ale persoanelor cu dizabilități pe teritoriul arondat și, în baza rezultatelor obținute, aprobă și dezvoltă programe locale de asistență socială pentru această categorie de persoane, exercită controlul asupra realizării acestora;

b) înființează, independent sau în parteneriat cu reprezentanții societății civile, servicii sociale primare și servicii sociale specializate pentru persoanele cu dizabilități, asigurând resursele umane, materiale și financiare necesare pentru buna lor funcționare;

c) pot stabili facilități suplimentare pentru persoanele cu dizabilități privind accesul la serviciile medicale, sociale, comerciale, de transport, de comunicații electronice și la alte tipuri de servicii sociale.

(4) La elaborarea și aprobarea programelor locale de incluziune socială, agențiile teritoriale de asistență socială și structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia se consultă cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Consiliul național pentru drepturile persoanelor cu dizabilități și cu reprezentanții societății civile în scopul evaluării impactului acestor programe asupra sistemului de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități.

Articolul 56¹. Autoritățile administrației publice locale

(1) Autoritățile administrației publice locale pot dezvolta programe de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități din surse proprii sau în colaborare cu reprezentanții societății civile.

(2) La elaborarea și aprobarea programelor de incluziune socială, **autoritățile administrației publice locale se consultă cu agenția teritorială de asistență socială sau cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în cazul municipiului Chișinău ori al unității teritoriale autonome Găgăuzia, și cu reprezentanții societății civile, în scopul evaluării impactului programelor respective asupra sistemului de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități.**

III. Cadrul normativ pertinent

Constituția Republicii Moldova

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 16 Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 47 Dreptul la asistență și protecție socială

(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzînd hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrînețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Articolul 51 Protecția persoanelor cu dizabilități

(1) Persoanele cu dizabilități beneficiază de o protecție specială din partea întregii societăți. Statul asigură pentru ele condiții normale de tratament, de readaptare, de învățămînt, de instruire și de integrare socială.

(2) Nimeni nu poate fi supus nici unui tratament medical forțat, decît în cazurile prevăzute de lege.

Articolul 134 Statutul

(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

Articolul 135 Atribuțiile

(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) interpretează Constituția;

c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;

e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova;

f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;

g) rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice sesizate de Curtea Supremă de Justiție;

h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

(2) Curtea Constituțională își desfășoară activitatea din inițiativa subiecților prevăzuți de Legea cu privire la Curtea Constituțională.

IV. Expunerea pretinselor încălcări și argumentarea cerințelor, Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

1. Contextul depunerii acestei sesizări

1.1. La data de 01.01.2024 a intrat în vigoare Lege pentru modificarea unor acte normative (reforma sistemului de asistență socială "Restart") nr. 256 din 17.08.2023, prin care au fost introduse mai multe modificări în diferite legi, inclusiv cele citate și evdentați *supra*.

1.2. Prin aceste modificări, în opinia subsemnatului, locuitorii municipiului Chișinău și UTA Găgăuzia au fost puse în condiții inegale, ceea ce contravine prevederilor Constituției Republicii Moldova, precum este descris în continuare.

2. Argumentarea neconstituționalității prevederilor citate și evidențiate *supra*

- 2.1. Reformă "Restart" plasează Serviciul Asistența Personală din municipiul Chișinău și UTA Găgăuzia, în poziții de discriminare, contrar scopului urmărit de a promova respectarea dreptului la protecție și asistență socială a populației vulnerabile din Republica Moldova și asigurarea accesului uniform și echitabil al populației la serviciile sociale de calitate, or statul nu și-a luat angajamentul să întrețină acest serviciu din municipiul Chișinău și UTA Găgăuzia, precum și-a asumat această obligație în alte localități ale Republicii Moldova.
- 2.2. Necesitatea asigurării serviciilor de asistență personală a fost recunoscută pentru prima dată la nivel internațional de către Adunarea Generală a ONU din 20 decembrie 1993, în cadrul căreia au fost adoptate Regulile Standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități. Conform regulii nr. 4 „Statul trebuie să asigure asistență personală adecvată pentru persoanele cu dizabilități.”
- 2.3. Ulterior, necesitatea instituirii unor servicii de suport pentru persoane cu dizabilități a fost reconfirmată și în Comentariul general nr. 5 al Comitetului pentru drepturile economice, sociale și culturale din 9 decembrie 1994. În acest sens, punctul 28 din Comentariu prevede: „Asigurarea dreptului la protecția socială și a mecanismelor de menținere a venitului din partea statului constituie o deosebită importanță pentru persoanele cu dizabilități. Garantarea unui astfel de suport trebuie să prevadă necesitățile speciale pentru asistența acestor persoane și alte cheltuieli, care deseori sunt asociate cu dizabilitatea. Suplimentar, suportul acordat trebuie la fel să acopere și interesele persoanelor care au grijă de persoanele cu dizabilități. Aceste persoane, care în cele mai dese cazuri sunt membrii familiei persoanelor cu dizabilități, deseori sunt în nevoie urgentă de sprijin financiar din cauza asistenței pe care o prestează.”
- 2.4. La data de 09 iulie 2010 Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 166 a ratificat Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD), asumându-și angajamentul de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor cu dizabilități cum ar fi: accesibilitatea, egalitatea în fața legii, educație, munca și angajarea în câmpul muncii, accesul la justiție, dreptul de a trăi în comunitate și de a beneficia de serviciile comunitare.
- 2.5. La caz evidențiem ca cadrul legal pentru implementarea CDPD este asigurat de Constituția Republicii Moldova, de coduri, care conțin prevederi generale și specifice aplicabile persoanelor cu dizabilități, inclusiv responsabilitatea pentru încălcarea drepturilor lor, și de legislația specifică îndreptată spre asigurarea incluziunii sociale și asigurarea

- drepturilor persoanelor cu dizabilități. Aceste acte legislative specifice sunt Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010-2013) și Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități.
- 2.6. Strategia reafirmă angajarea Republicii Moldova în asigurarea realizării efective a drepturilor persoanelor cu dizabilități. Activitățile prevăzute de Strategie respectă prevederile din Convenție, care au caracter obligatoriu. Astfel, Strategia reprezintă o condiție a ratificării și, ulterior, a implementării prevederilor Convenției.
 - 2.7. Aderent specificăm că Articolul 4 al (CDPD), prevede obligațiile generale ale statului, care constau în efectuarea modificărilor legislative necesare la nivel central și local, asigurarea reală a drepturilor persoanelor cu dizabilități, măsuri pentru eliminarea discriminării acestui grup de persoane și altele.
 - 2.8. Este menționat expres că asigurarea și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități trebuie să fie incluse în politici și programe naționale și locale, cu regret la adoptarea modificărilor legislative inițiate prin reforma RESTART, statul nu a ținut cont inclusiv de prevederile Articolul 4 al (CDPD).
 - 2.9. Prin urmare, prin reforma vizată *supra* este admisă încălcarea articolelor citate în capitolul respectiv din Constituția Republicii Moldova.
 - 2.10. Modificările operate prin reforma "Restart" nu au o justificare obiectivă și rezonabilă, nefiind urmărit niciun scop legitim, fiind instituit un tratament discriminatoriu indirect pe criteriu de domiciliu. Jurisprudența CEDO în cauza *Thlimmenos contra Greciei* definește discriminarea din două puncte de vedere, al situației similare și al situației diferite: „*dreptul de suferi vreo discriminare este încălcat și atunci când, fără nicio justificare rezonabilă și obiectivă, un stat nu aplică un tratament diferit persoanelor care se află în situații sensibil diferite*”. Modificările vizate, au un efect amenințător asupra întregii societăți în general, ducând la disfuncționalități și la subminarea coeziunii sociale în contextul în care Dreptul la viața independentă și participarea la viața comunității a persoanelor cu dizabilități a fost recunoscut și în cadrul sistemului Consiliului Europei. În acest sens, Carta Socială Europeană Revizuită garantează exercitarea efectivă a dreptului la independență, integrare socială și participare în viața comunității. Acest drept implică următoarele obligații ale statului: „a) a ajusta și a evalua barierele și a identifica măsurile necesare de suport; b) oferirea ajutoarelor tehnice și aranjamente de adăpost adecvate; c) furnizarea altor servicii de suport precum asistența personală și ajutoare auxiliare.”
 - 2.11. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că dreptul de a nu fi discriminat (lipsa asigurării egalității), garantat de Convenție, este încălcat

nu numai atunci când statele tratează în mod diferit persoane aflate în situații analoage, fără a exista justificări obiective și rezonabile dar și atunci când statele omit să trateze diferit, tot fără a exista justificări obiective și rezonabile, persoane aflate în situații diferite. Or, Discriminarea, este definită ca fiind practica ilegală de a trata mai puțin favorabil pe unii indivizi în comparație cu alții, din cauza că sunt diferiți ca sex, rasă, religie, domiciliu etc. Înseamnă a trata mai puțin favorabil un grup în comparație cu altul, pe un motiv nejustificabil, fapt care s-a realizat prin modificările legislației naționale odată cu implementarea Reformei Restart.

- 2.12. Astfel, natura discriminării, sub aspectul ei constitutiv, decurge tocmai din faptul că diferența de tratament este determinată hotărâtor de existența unui criteriu, ceea ce presupune o relație de cauzalitate între tratamentul diferit imputat și criteriul invocat în situația persoanei care se considera discriminată. La caz, tratamentul diferențiat este materializat prin înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniul economic și social pentru locuitorii din UAT vizate și a angajaților din domeniile respective.
- 2.13. Relevante la caz sunt prevederile Articolul 5 al (CDPD) (Egalitatea și nediscriminarea) care dispune că toate persoanele sunt egale în fața legii și au dreptul, fără discriminare, la protecție și beneficii egale din partea legii. Pentru a promova egalitatea și a elimina discriminarea, statele semnatare ale Convenției vor lua toate măsurile necesare pentru a garanta o acomodare rezonabilă. Noțiunea de acomodare rezonabilă este definită în articolul 2 al CDPD și se referă la „modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar într-un caz particular, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure sau să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului”. Conceptul de acomodare rezonabilă este aplicat în toate domeniile, inclusiv în câmpul de muncă, în educație, în justiție, în mediul social.
- 2.14. Relevante la caz sunt constatările CC potrivit cărora sunt discriminate persoanele aflate în situații similare sau comparabile care beneficiază de un tratament preferențial și că această diferențiere este una discriminatorie (a se vedea, mutatis mutandis, HCC nr. 27 din 20 decembrie 2011, § 61; HCC nr. 11 din 8 mai 2018, § 45; HCC nr. 10 din 8 aprilie 2019, § 37).
- 2.15. La acest capitol evidențiem și prevederile pct. 3 din Hotărârea Guvernului nr. 314 din 23.05.2012, cheltuielile ce țin de organizarea și funcționarea serviciului social “Asistență personală” vor fi suportate de către prestatorii serviciului și se vor efectua în limita alocațiilor prevăzute anual în bugetele

respective, precum și a mijloacelor provenite din donații, granturi și alte surse, conform legislației. Comitetul ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale în Observațiile finale din 08 octombrie 2017 privind al treilea raport periodic al Republicii Moldova a recomandat Republicii Moldova să consolideze să consolideze capacitatea financiară, administrativă și de infrastructură a administrațiilor locale la nivel regional și municipal; îmbunătățirea coordonării între administrațiile centrale și locale și monitorizarea serviciilor sociale furnizate de administrațiile locale; să se asigure că procesul de descentralizare nu afectează în mod negativ persoanele și grupurile defavorizate și marginalizate. De asemenea, Comitetul a menționat că descentralizarea nu reduce în niciun fel responsabilitatea pentru îndeplinirea obligațiilor care îi revin statului în temeiul Pactului.

- 2.16. Este inerent a menționa caracterul discriminatoriu al statului în raport cu, de exemplu, asistenții personali din mun. Chișinău, or, discriminarea este înțeleasă ca un tratament favorabil sau defavorabil în relație cu o persoană sau un grup de persoane, atitudine care observăm ca s-a răsfrâns asupra municipiului Chișinău or, prin prevederile legale criticate se manifestă un tratament mai puțin favorabil decât față de membrii unui alt grup (*asistenții personali din alte localități a RM), în contexte similare. Or, posibilitățile bugetului de stat față de buget local, precum și refuzul de a acorda susținere financiară pentru competențele delegate, sunt incomparabile și pun în situația de risc beneficiarii de asistența socială din municipiul Chișinău.
- 2.17. Prin modificările legislative vizate supra (Reforma RESTART), în sarcina autorităților locale ale municipiului Chișinău este pusă responsabilitatea asumată la data de 09 iulie 2010, prin care Parlamentul Republicii Moldova a ratificat Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, asumându-și angajamentul de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor cu dizabilități cum ar fi: accesibilitatea, egalitatea în fața legii, educație, munca și angajarea în câmpul muncii, accesul la justiție, dreptul de a trăi în comunitate și de a beneficia de serviciile comunitare (Legea nr. 166 din 09 iulie 2010).
- 2.18. Prevederile relevante ale Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13 decembrie 2006, ratificată prin Legea nr. 166 din 9 iulie 2010, sunt următoarele:

Articolul 4. Obligații generale

1. Statele Părți se angajează să asigure și să promoveze exercitarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale pentru toate persoanele cu dizabilități fără nici un fel de discriminare pe criteriu de dizabilitate.

În acest scop, Statele Părți se angajează: [...]

(c) Să țină cont de protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități la elaborarea politicilor și programelor; [...]

(e) Să întreprindă toate măsurile corespunzătoare pentru a elimina discriminarea, pe criteriu de dizabilitate, de către orice persoană, organizație sau întreprindere privată; [...].”

Articolul 5. Egalitatea și nediscriminarea

„1. Statele Părți recunosc că toate persoanele sunt egale în fața legii și sub incidența legii și au dreptul fără niciun fel de discriminare, la protecție și beneficiu egal în fața legii.

2. Statele Părți vor interzice toate formele de discriminare pe criteriu de dizabilitate și garantează persoanelor cu dizabilități protecție juridică egală și efectivă contra discriminării pe orice criteriu.

3. Pentru a promova egalitatea și a elimina discriminarea, Statele Părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a se asigura adaptarea rezonabilă.

4. Măsurile specifice care sunt necesare pentru a accelera sau obține egalitatea de facto a persoanelor cu dizabilități nu vor fi considerate discriminare potrivit prezentei Convenții.”

2.19. Aderent, și Constituția Republicii Moldova consacră în art. 47 dreptul la asistență și protecție socială.

2.20. Sunt relevante și constatările Curții Constituționale care a subliniat că respectarea principiului egalității presupune acordarea aceluiași avantaje tuturor persoanelor aflate în situații similare...(HCC nr. 16 din 20 mai 2021, § 60; HCC nr. 30 din 23 septembrie 2021, § 65).

2.21. De asemenea, și Curtea Europeană afirmă în jurisprudența sa că tratamentele diferențiate sunt discriminatorii dacă nu au o justificare obiectivă și rezonabilă, adică dacă nu urmăresc un scop legitim sau dacă nu există o relație rezonabilă de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit (a se vedea *Khamtokhu și Aksenchik v. Rusia*, 24 ianuarie 2017, § 64) [HCC nr. 16 din 20 mai 2021, § 61].

2.22. Reiterăm că, Republica Moldova s-a angajat, odată cu ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, să combată discriminarea persoanelor cu dizabilități. Între altele, Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități le impune statelor părți contractante să favorizeze integrarea persoanelor cu dizabilități în viața profesională prin adoptarea unor măsuri corespunzătoare, să contribuie la deplina lor participare la viața economică, culturală și socială, precum și la dezvoltarea personală a acestora (a se vedea HCC nr. 30 din 23 septembrie 2021, § 63).

2.23. Din recomandările organismelor internaționale în domeniul drepturilor omului reiese că serviciul social „Asistența Personală” este un drept fundamental al persoanelor cu dizabilități severe, asigurarea și dezvoltarea căruia ține de responsabilitatea statului (guvernului) iar plasarea acestei

responsabilități exclusiv în sarcina autorității locale, denotă încălcarea flagrantă a drepturilor persoanelor cu dizabilități, or, posibilitatea încadrării și funcționării serviciului „Asistența Personală” depinde exclusiv de bunăstarea economică a APL-ului responsabil de finanțarea serviciului. Din cauza resurselor financiare limitate în raport cu competențele transferate de pe umerii Guvernului către APL-uri, se atestă resurse insuficiente pentru menținerea și dezvoltarea serviciului Asistență personală.

- 2.24. Totodată, prin Legea nr. 60/2012 cu privire la incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități art. 8 alin. (6) Discriminarea persoanelor cu dizabilități constând în orice deosebire, excludere, marginalizare, limitare sau preferință, precum și în refuzul de creare a condițiilor favorabile și de adaptare rezonabilă, care conduc la imposibilitatea sau complicarea recunoașterii, îndeplinirii sau folosirii drepturilor civile, politice, economice, sociale sau culturale, este interzisă și se pedepsește conform legislației în vigoare.
- 2.25. Prin prisma prevederilor naționale și internaționale evidențiate supra, menționăm că statul Republica Moldova are obligația constituțională de a asigura asistență personală adecvată pentru persoanele cu dizabilități fără a aplica criterii discriminatorii față de diferite categorii, inclusiv pe criteriu de locul de trai.

V. Cerințele sesizării:

ONORATĂ CURTE! Prin prezenta solicit:

1. controlul constituționalității:
 - art. 6¹ din Legea privind descentralizarea administrativă nr. 435-XVI din 28.12.2006,
 - art. 13 alin. (1), (2) și (4), art. 14 alin. (1) lit.g) din Legea asistenței sociale nr. 547-XV din 25.12.2003,
 - art. 1 din Legea cu privire la serviciile sociale nr. 123 din 18.06.2010, și anume a cuvintelor: „și, respectiv, de către autoritățile administrației publice ale municipiului Chișinău și ale unității teritoriale autonome Găgăuzia, după caz,” din noțiunea de *unitate de asistență socială*,
 - art. 7 alin. (2) lit. b), art. 9, art. 19¹ alin. (5), art. 26 alin. (1) lit. c) din Legea cu privire la serviciile sociale nr. 123 din 18.06.2010,
 - art. 25 din Legea cu privire la serviciile sociale nr. 123 din 18.06.2010, și anume a cuvintelor „*autorităților administrației publice ale municipiului Chișinău și ale unității teritoriale autonome Găgăuzia*” din denumirea articolului, din alin. (1) și (2) articolului respectiv,

- art. 13 alin. (1) lit. e), art. 52 alin. (2) din Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012,
- art. 53 din Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012, și anume a cuvintelor „și structura responsabilă de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia” din alin. (1) și (4) a articolului respectiv,
- art. 56 din Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012 și anume a cuvintelor „și structurile responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia”, din denumirea, alineate (1) – (4) a articolului respectiv,
- art. 56¹ din Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012, și anume a cuvintelor „autoritățile administrației publice locale se consultă cu agenția teritorială de asistență socială sau cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în cazul municipiului Chișinău ori al unității teritoriale autonome Găgăuzia, și” din alin. (2) a articolului respectiv.

prin prisma art. 16, 47 și 51 Constituției Republicii Moldova;

VI. Alte date referitoare la obiectul sesizării

VII. Nomenclatorul documentelor anexate

VIII. Semnătura subiectului:

Declar pe propria răspundere că informațiile prezentate în această sesizare sunt veridice.

Cu respect,

Gaik Vartanean

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

